

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

UNSC

**Neklidná thajsko-kambodžská
hranice**

Právo státu na územní suverenitu je jedním ze základních kamenů fungování Organizace spojených národů (OSN). Hraniční spory tudíž spadají do skupiny problémů, kterými se OSN musí primárně zabírat. A to zvláště když přejdou od ostře formulovaných nót až k ozbrojeným střetům. OSN totiž není jen obří agenturou, která se snaží nakrmit hladové a uzdravit nemocné. Plní i funkci fóra, na němž členské státy usilují o prosazení vlastních zájmů a naplnění požadavků.

Při bližším pohledu na konkrétní problémy však zjistíme, že fórum je často poněkud zavádějící termín. Mnohdy se jedná spíše o kolbiště. Představa distingovaných diplomatů snažících se na spornou otázku dívat s chladným odstupem a dosáhnout rozumného kompromisu totiž neodpovídá realitě. V případě thajsko-kambodžských neshod je nezbytné si uvědomit, že ačkoliv jejich předmětem je umístění hraniční čáry, problematičtějším aspektem jsou spíše sami aktéři sporu – vlády Thajska a Kambodže. A těm leží na srdci i jiná kolbiště, než to mezinárodní. Primárně jim jde o udržení své vnitropolitické pozice a o náklonnost domácího publika.

1. Aktéři sporu

Jako u tolika jiných sousedících států, ani dějiny vztahů Thajců a Khmerů¹ nejsou ukázkou ideální spolupráce. Khmerové mají na paměti obraz své slavné, leč dávné minulosti, za jejíž středobod se dá pokládat středověká Angkorská říše, která dosáhla vrcholu ve 12. století. Chrám Preah Vihear (čti préh vihír), jenž je hlavním ohniskem současného sporu, byl vybudován právě v tomto období (stavba začala již v 9. století, finální velkolepou podobu získala díky přestavbě z 11. století). Později však říše slábla a po roce 1431 upadla do závislosti na Vietnamu a Siamu (dnešní Thajsko). Kdyby Francouzi v rámci koloniálních výbojů neudělali z Kambodži svůj protektorát, kambodžská státnost by dost možná zcela zanikla.² Khmerové jsou tedy z historických důvodů velmi citliví na jakýkoliv zásah do své suverenity.

Thajsko, jakožto lidnatější a ekonomicky i vojensky silnější země, nevidí důvod držet se v tomto sporu zpátky. Mějme na paměti, že z hlediska síly zde rozhodně nemluvíme o rovnocenných soupeřích. Dnešní Thajsko má 66 720 153 obyvatel a HDP v hodnotě 318,9 miliard amerických dolarů, zatímco obyvatelstvo Kambodži čítá jen 14 701 717 obyvatel a její HDP činí 11,63 miliard amerických dolarů.³

2. Historický přehled

Základem právního určení thajsko-kambodžské hranice jsou smlouvy mezi Siamem⁴ a Francií. Zatímco smlouva z roku 1867 ponechává Thajsku dvě západní provincie dnešní Kambodži, dohody z let 1904 a 1907 tento stav mění. Právě tyto dokumenty jsou určující i pro spor o Preah Vihear. V tom z roku 1904 se říká, že dělicí čára mezi

¹ Khmérové jsou hlavním kambodžským etnikem, tvořícím asi 90% obyvatel Kambodže.

² Zelenda, Jiří: *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. Dostupné z <http://www.amo.cz/publikace/kambodza-thajsko-a-chram-zkazy.html> (2.11. 2011).

³ Čísla jsou dostupná na CIA The World Factbook – cia.org.

⁴ Tehdejší označení Thajska.

Siamem a Kambodžou povede po rozvodnici. To by znamenalo, že tento chrám připadne Thajsku. V roce 1907 však Francouzi dokončili mapy, jež byly součástí hraničních smluv, a v nich byl zakreslen na kambodžské straně. Thajci mapy akceptovali a v následujících letech jejich platnost nijak nezpochybnili. Během druhé světové války se jim sice s podporou Japonců podařilo sporné příhraniční provincie opět získat, již v roce 1946 však byli Francií donuceni se jich opět vzdát.

Když Francouzi roku 1954 Kambodžu opustili, obsadila chrám thajská armáda. Kambodža protestovala a záležitost se dostala až před Mezinárodní soudní dvůr (ICJ)⁵, který v roce 1962 přiřkl Preah Vihear Kambodži. V reakci na rozsudek propukly v Thajsku četné demonstrace a protesty. A ačkoliv se Thajsko rozhodnutí soudu oficiálně podvolilo, nikdy se s ním nevyrovnalo. Z vyjádření jeho představitelů vyplynulo, že využije všechny právní postupy k znovuzískání chrámu.⁶

Ohledně chrámu samotného vydal Mezinárodní soudní dvůr jasné rozhodnutí. Neshody nad vymezením hranice ale přetrvávají. Obě strany si nárokují bezprostřední okolí památky (území o rozloze 4,6 kilometrů čtverečních) a přístupové cesty k ní. Ty zatím fyzicky ovládá Thajsko.

Jak je naznačeno výše, v této rozeprě nejde tolik o výklad starých smluv, ale o silnou emocionální vazbu, kterou obyvatelstvo obou stran k chrámu chová. O tom, že tento problém stále vyvolává silné vášně, svědčí i incident z roku 2003. Rozlíčený dav tehdy v Phnom Penhu zapálil thajskou ambasádu. Důvodem byla údajná zmínka populárního thajského herce, že Kambodža angkorské chrámy (tzn. nikoliv pouze Preah Vihear) ukradla Thajsku.

Veřejné mínění nese velký podíl i na eskalaci konfliktu v posledních třech letech. Když Kambodža v roce 2008 požádala o zapsání chrámu na seznam kulturního dědictví UNESCO, thajští představitelé souhlasili jen pod podmínkou, že zápis neovlivní spor o hraniční území. V tomto smyslu bylo dokonce vydáno společné thajsko-kambodžské komuniké. Reakcí na něj však byly mohutné protesty v Thajsku, později podepřené rozhodnutím tamního ústavního soudu, který komuniké prohlásil za protiústavní. Pouhý den po vydání rozsudku, 8. července 2008, byl chrám zapsán na seznam UNESCO. Následovaly rozsáhlé demonstrace kolem sporného území (několika Thajcům se dokonce podařilo hranici překročit a dostat se až k chrámu). Ty vedly k navýšení vojenské přítomnosti na obou stranách. Na začátku srpna došlo i k prvním přestřelkám. V říjnu přišli o život tři kambodžští a jeden thajský voják, v dubnu roku 2009 následovaly další dvě oběti na straně kambodžských a jedna na straně thajských ozbrojenců. Přestože vojenské střety v následujících měsících nepokračovaly, napětí přetrvávalo – docházelo k demonstracím, věznění protestujících, kteří překročili hranici apod.

Další ozbrojený konflikt přišel na začátku února 2011. Během čtyř dní bylo zabito šest lidí. K zatím poslední vlně násilností došlo na konci dubna letošního roku. Stály

⁵ Hlavní soudní orgán OSN, sídlí v nizozemském Haagu. Řeší spory mezi státy a na žádost oprávněných orgánů poskytuje právní posudky.

⁶ Zelenda, Jiří: *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. Dostupné z <http://www.amo.cz/publikace/kambodza-thajsko-a-chram-zkazy.html> (2.11. 2011).

život nejméně 16 lidí a téměř 100 000 obyvatel bylo nuceno uprchnout. Generální tajemník OSN Pan Ki-mun vyzval obě strany k uzavření příměří a Mezinárodní soudní dvůr v Haagu vyhlásil v červenci tohoto roku v okolí chrámu demilitarizovanou zónu.⁷

Mapa sporného území

Zdroj: <http://www.economist.com/node/18119225> (2.11.2011)

3. Vnitropolitický kontext

Protože nemáme prostor na rozbor moderní historie Thajska a Kambodže, omezíme se pouze na konstatování, že ani jedna ze zemí není známa politickou stabilitou. To pochopitelně ovlivňuje rozhodování jejich představitelů v otázce hraničního sporu.

Na vzájemný vztah obou států má podstatný vliv přátelství bývalého thajského premiéra Thaksina Šinavтры, který přišel o moc ve vojenském převratu v roce 2006, se současným kambodžským premiérem Hun Senem. Ten dosáhl velkého volebního vítězství v červenci roku 2008 – popularitu mu zvýšil právě tvrdý postoj v otázce Preah Vihear.⁸

⁷ <http://zpravy.ihned.cz/svet-asie-a-pacifik/c1-52333680-kolem-chramu-preah-vihear-je-demilitarizovana-zona-rozhodl-soud-v-haagu> (2.11.2011)

⁸ Zelenda, Jiří: *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. Dostupné z <http://www.amo.cz/publikace/kambodza-thajsko-a-chram-zkazy.html> (2.11. 2011).

Spojenectví obou politiků vedlo i k vážné diplomatické roztržce, když byl na podzim roku 2009 Thaksin Šinavatra jmenován ekonomickým poradcem kambodžské vlády. Tento krok lze označit za provokaci. Thajská vláda se v té době totiž potýkala s masovými demonstracemi Thaksinových stoupenců. Ještě závažnější je fakt, že Thaksin byl v Thajsku odsouzen ke dvěma letům vězení za daňové podvody. To znamená, že Kambodža porušila dohodu o vzájemném vydávání hledaných a odsouzených osob. Kambodžská vláda uvedla, že Thaksin byl odsouzen v politicky motivovaném procesu a odmítla vzít rozsudek v potaz. Roztržka vedla k oboustrannému odvolání velvyslanců. Později však Thaksin na svůj post rezignoval a v srpnu 2010 došlo k opětovnému navázání diplomatických vztahů.

Jeden z výkladů nejaktuálnější eskalace násilí tedy vypadá tak, že Hun Sen chtěl posílit svoje postavení před volbami a Thaksin Šinavatra zase oslabit pozici thajské vlády. Zároveň je ale jasné, že Thaksin nechce být v Thajsku vnímán jako spojenec Khmérů (tedy „zrádce“) a nemá tedy důvod příliš eskalovat spor. Nemůžeme zatím s určitostí prohlásit, jak vztahy obou vlád změní fakt, že Thaksinova sestra Jinglak Šinavatra byla v červenci letošního roku zvolena premiérkou.

4. Závěr

Definitivní vyřešení sporu o thajsko-kambodžskou hranici se v nejbližší době nezdá být příliš pravděpodobné. Thajská armáda je sice výrazně silnější, ale nechce se dostat do mezinárodní izolace, radikální vojenské řešení tedy není na pořadu dne. A ačkoliv trvalá situace poškozují mezinárodní postavení obou zemí a znesnadňuje život i jejich spojencům – především kvůli oslabení vnitřní soudržnosti sdružení ASEAN – kompromis také není na obzoru. Veřejné mínění na obou stranách odmítá jakékoliv ústupky, existence sporu navíc thajským i kambodžským politikům umožňuje v příhodnou chvíli zahrát na „vlasteneckou kartu“. Udržování napětí mezi sebou navíc pro žádnou z vlád nenese příliš velké náklady. Sporné území je velmi malé a nevyžaduje rozsáhlou vojenskou přítomnost.

5. Zdroje

<http://www.amo.cz/publikace/kambodza-thajsko-a-chram-zkazy.html> - studie spolupracovníka amo Jiřího Zelendy, nastiňuje historický kontext a analyzuje nedávné dění (2.11.2011)

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=690366> - článek o jedné z fází hraničních bojů (2.11.2011)

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=698821> - krátká zpráva o pokračování bojů (2.11.2011)

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=698135> - zpráva o pokračujících střetech (2.11.2011)

<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-12398184> - zpráva o dopadech hraničních pŕetek na civilní obyvatelstvo (2.11.2011)

CIA The World Factbook – www.cia.org (2.11.2011)

<http://www.eastasiaforum.org/2011/05/18/domestic-determinants-of-the-thai-cambodian-dispute/> - článek o vnitropolitickém aspektu hraničních sporů (2.11.2011)

http://www.economist.com/blogs/banyan/2011/04/thailand_and_cambodia_clash/print - krátký rozbor situace v britském The Economist (2.11.2011)

<http://www.economist.com/node/18119225> - článek britského týdeníku The Economist zaměřující se na spor o chrám Preah Vihear (2.11.2011)

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/cambodia/8308615/What-is-behind-the-latest-Thailand-Cambodian-conflict.html> - další pohled na vnitropolitický rozměr sporu (2.11.2011)

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/cambodia/8308298/Thailand-Cambodian-clashes-timeline.html> - přehledná časová osa hraničních potyček (2.11.2011)

<http://zpravy.ihned.cz/svet-asie-a-pacifik/c1-52333680-kolem-chramu-preah-vihear-je-demilitarizovana-zona-rozhodl-soud-v-haagu> (2.11.2011)

Zpracování: Michal Pečeňa

Redakční úprava: Petra Pejchová, Votěch Fiala, Laura Havlová, Dominika Holečková, Filip Chráska, Tomáš Konečný, Jan Potucký, Thu Thuy Truong, Jan Zipser

Grafická úprava a tech. spolupráce: Zuzana Procházková

Odborná spolupráce: Výzkumné centrum AMO (ředitel JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, PhD.)

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XVII. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2011

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky,
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel./fax: +420 224 813 460,
e-mail: summit@amo.cz,
IČ: 65 99 95 33

»www.amo.cz«

»www.studentsummit.cz«

TOP PARTNEŘI

GENERÁLNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU OSN

HLAVNÍ PARTNER
MODELU NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

MODEL NATO IS CO-SPONSORED BY
THE NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

HLAVNÍ PARTNER
MODELU EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

PARTNER ZAHÁJENÍ

PARTNER JEDNÁNÍ

UNIVERZITNÍ
PARTNER

DODAVATELÉ SLUŽEB

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

RESPEKT

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

PARTNER CHRONICLE

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky